Synchronizační primitiva

Paralelní a distribuované systémy, přednáška 3

Tomáš Urbanec

Katedra informatiky PřF UPOL

9.10.2024

Složené atomické akce

Složené atomické akce

- Doteď čtení a zápis proměnné jako dvě akce.
- Lze provádět obojí najednou (atomicky).
- Více možností:
  1. test-and-set,
  2. exchange (swap),
  3. fetch-and-add,
  4. compare-and-swap,
  5. load-link/store-conditional (pár operací),
  6. ...
- Jsou různě silné (4 a 5 silnější).
- Vedou k zajímavým úvahám (např. ABA problém).

Složené atomické akce a KS

Tabule - řešení kritické sekce pomocí:

1. test-and-set,
2. exchange,
3. fetch-and-add,
4. compare-and-swap.

Zámek

Zámek (Mutex)

- Nejjednodušší synchronizační primitivum.
- Dva stavy: zamknuto nebo odemknuto.
- Jednoduché použití, ale pozor na přehnanou synchronizaci.

KS zámkem

Sdílená paměť

lock $\leftarrow$ unlocked

Proces *i*

opakuj:
1: Nekritická sekce
2: lock.Lock()
3: Kritiká sekce
4: lock.Unlock()

Příklad

Zámek

Pokus

- n lidí hází kostkou.
- Počítají kolikrát (všem dohromady) padla trojka.
- Komu padne šestka, ten končí.

Základní kód

Zámek

Počet trojek

Sdílená paměť

pocet $\leftarrow$ 0

Proces *i*

```
1: repeat
2:       vysledek ← HodKostkou()
3:       if vysledek = 3
4:           pocet ← pocet + 1
5:       if vysledek = 6
6:           break
```

$\rightarrow$ sdílený čítač nějakého jevu (padla trojka)

Pokus 1

Zámek

Počet trojek

Sdílená paměť

pocet $\leftarrow$ 0
lock $\leftarrow$ unlocked

Proces *i*

```
1: lock.Lock()
2: repeat
3:       vysledek ← HodKostkou()
4:       if vysledek = 3
5:            pocet ← pocet + 1
6:       if vysledek = 6
7:            break
8: lock.Unlock()
```

Analýza pokusu 1

Zámek

- Funguje.
- Umožňuje jen serializovaný běh procesů (jeden po druhém).

→ Zamyká celý pokus.

→ Přehnaná synchronizace zrušila veškeré efekty paralelizace.

Pokus 2

Zámek

Počet trojek

Sdílená paměť

pocet $\leftarrow$ 0
lock $\leftarrow$ unlocked

Proces *i*

```
1: repeat
2:       lock.Lock()
3:       vysledek ← HodKostkou()
4:       if vysledek = 3
5:           pocet ← pocet + 1
6:       if vysledek = 6
7:           lock.Unlock()
8:           break
9:       lock.Unlock()
```

Analýza pokusu 2

Zámek

- Funguje.
- Umožňuje předávat kostku mezi hody.

→ Zamyká práci s kostkou.

→ Lepší, ale jde to i lépe.

Pokus 3

Zámek

Počet trojek

Sdílená paměť

pocet $\leftarrow$ 0
lock $\leftarrow$ unlocked

Proces *i*

```
1: repeat
2:       vysledek ← HodKostkou()
3:       lock.Lock()
4:       if vysledek = 3
5:            pocet ← pocet + 1
8:            lock.Unlock()
6:       if vysledek = 6
7:            break
```

Analýza pokusu 3

Zámek

- Nefunguje. Deadlock. Kde?

→ Musíte si být jistí, které scénáře synchronizací připouštíte.

- Intuitivně těžké.

→ Formální logika.

Pokus 4

Zámek

Počet trojek

Sdílená paměť

pocet $\leftarrow$ 0
lock $\leftarrow$ unlocked

Proces *i*

```
1: repeat
2:       vysledek ← HodKostkou()
3:       lock.Lock()
4:       if vysledek = 3
5:            pocet ← pocet + 1
9:            lock.Unlock()
6:       if vysledek = 6
7:            lock.Unlock()
8:            break
```

Analýza pokusu 4

Zámek

- Funguje.
- Umožňuje házet všem naráz.
- Každý musí mít svou kostku.

→ HodKostkou() nesmí očekávat vzájemné vyloučení.

→ Zamyká zpracování výsledku hodu.

→ Lepší, ale jde to i lépe.

Pokus 5

Zámek

Počet trojek

Sdílená paměť

pocet $\leftarrow$ 0
lock $\leftarrow$ unlocked

Proces *i*

```
1: repeat
2:       vysledek ← HodKostkou()
3:       if vysledek = 3
4:           lock.Lock()
5:           pocet ← pocet + 1
8:           lock.Unlock()
6:       if vysledek = 6
7:           break
```

Analýza pokusu 5

Zámek

- Funguje.

→ HodKostkou() nesmí očekávat vzájemné vyloučení.

→ Zamyká jen společný čítač (práci s papírem s aktuálním výsledkem pokusu).

→ Lépe už to nepůjde.

Semafor

Semafor

- ≈ chráněný čítač.
- Zámek je binární semafor.
- Stavy 0 až n.
- Operace:
  - Čekání (též dekrementace, P)
  - Signalizace (též inkrementace, V)
- Čekání - proces přijde k semaforu a:
  - buď vidí stav 0 a čeká až stav bude > 0,
  - nebo dekrementuje stav o 1 a pokračuje dál.
- Signalizace - proces inkrementuje stav semaforu o 1.
- Lze implementovat jako (zapouzdřený) čítač chráněný zámkem (zkuste si).
- Implementace nevyžaduje aktivní čekání (podpora OS).
- Pořád ale relativně nízkoúrovňové (nestrukturovaný stav).

Kritická sekce a semafor

KS semaforem

Sdílená paměť

semaphore ← 1

Proces *i*

opakuj:
1: Nekritická sekce
2: semaphore.Wait()
3: Kritiká sekce
4: semaphore.Signal()

- Nic nebrání vyhladovění.

→ potřebujeme silnou férovost plánovače/OS
nebo férovou implementaci (fronta čekajících)

Monitor

Monitor

≈ strukturovaný synchronizační nástroj

- Jeden pohled:
  - Zobecnění jádra OS ve smyslu, že se KS řeší v privilegovaném režimu (tj. v monitoru).
  - Místo jednoho „jádra“ má každý objekt/modul/... svůj monitor.
  - V jednom okamžiku s monitorem pracuje (používá jeho operace) nejvýše jeden proces.
- Druhý pohled:
  - Zobecnění objektu z OOP, ve smyslu, že každý monitor je instance nějaké třídy (má vnitřní data, má operace).
  - Navíc ale s každou instancí může v jednom okamžiku pracovat nejvýše jeden proces.
  - Všechna data monitoru musí být zapouzdřená - stav nelze měnit jinak než definovanými operacemi.

Monitor

- Dost jazyků monitory neposkytuje.
- Mají je např:
  - Java a další JVM jazyky*,
  - C# a další .NET jazyky*,
  - Ada, Ruby, ...
- Ostatní obvykle nabízí zámky a podmíněné proměnné nebo jiné nástroje, kterými lze monitor modelovat.

* není to tak jednoduché.

Kritická sekce a monitor

KS monitorem

Sdílená paměť

monitor M:

data monitoru (čísla, flagy, . . .)

operation criticalOperation():

Kritická sekce

Proces *i*

opakuj:

1: Nekritická sekce

2: M.criticalOperation()

- Kód kritické sekce je schovaný v monitoru (tj. ne v každém procesu).

→ Procesy nemusí řešit explicitní zámky atp.

- Ani zde nic nebrání vyhladovění.

Podmíněná proměnná

- Monitor $\approx$ implicitní vzájemné vyloučení (volání operací, přístup k datům).
- Občas je potřeba explicitní synchronizaci (např. producent/konzument a plný/prázdný buffer).
- Potřeba čekání se dá vyjádřit podmínkou (tj. čekám na její splnění).
- Pak můžeme:
  - explicitně čekat, až podmínka bude splněna (operace *waitC*),
  - explicitně signalizovat, že podmínka je splněna (operace *signalC*).
- Podmínka má frontu procesů, které na ni čekají.
- Nepotřebuje aktivní čekání.

Operace

Podmíněna proměnná

Podmíněná proměnná

Sdílená paměť

```
monitor M:
    condition ← Queue()

    operation waitC(cond):
        cond.Enqueue(process)
        process.state ← blocked
        M.lock.unlock()

    operation signalC(cond):
        if not(cond.isEmpty()):
            process ← cond.Dequeue()
        process.state ← ready
```

- Pokud proces začne čekat, uvolní monitor. Proč?

Příklad

Semafor pomocí monitoru

Sdílená paměť

```
monitor Sem:
    s ← n
    notZero ← Queue()

    operation Wait():
        if s = 0:
            waitC(notZero)
        s ← s - 1

    operation Signal():
        s ← s + 1
        signalC(notZero)
```

Proces *i*

```
opakuj:
1: Nekritická sekce
2: Sem.Wait()
3: Kritická sekce
4: Sem.Signal()
```

Monitor

Kdo pokračuje při signalC?

- V příkladu ok, ale obecně i za `signalC` může být další příkaz.

→ Netriviální otázka.

- Proces S vyvolá signalC, čímž uvolní na `waitC` čekající proces W. Kdo pokračuje?
  - S? A co s W?
  - W? A co s S?
  - A co ostatní čekající (E)?
- Jeden musí počkat - přiřadíme jim prioritu.
  - klasicky: W $>$ S $>$ E (Signal and urgent wait, IRR)
  - možné i S $>$ W $=$ E (uvolněný musí znovu ověřit)

Monitor vs. Semafor

Semafor	Monitor
`wait` nemusí blokovat	`waitC` vždy blokuje
`signal` vždy něco udělá	`signalC` nemusí udělat nic
`signal` uvolní nějaký proces	`signalC` uvolní první ve frontě
uvolněný proces okamžitě pracuje	W>S nebo S>W?

Další nástroje a vzory

Bariéra

≈ místo v programu, kde se musí sejít více procesů.

- Tj. čekáme na ostatní a až pak pokračujeme.
- Dvě fáze
  - procesy přicházejí (a čekají),
  - propuštění procesů.
- Existuje více možností, jak to provést:
  - Lineární, stromová, motýlová.
  - Různé způsoby propouštění (jde o rychlost).

Lineární bariéra

Sdílená paměť

semaphore barrier ← 0, counterMutex ← 1
count ← 0
threadCount ← N

Proces *i*

```
1: counterMutex.wait()
2: count ← count + 1
3: counterMutex.signal()
4: if count = threadCount
5:       barrier.signal()
6: barrier.wait()
7: barrier.signal()
```

ThreadPool

- Návrhový vzor i běžný nástroj
- „Pool“ vláken.
- Vlákna přiřazována úkolům.
- Nové úkoly přidávány do fronty.
- Když je ve frontě úkol a uvolní se vlákno, tak se úkol předá vláknu.
- Nemusíme znovu vytvářet vlákna (efektivita).
- Běžně dostupné v jazycích.
- Často používané.

M. Ben-Ari. 2006. *Principles of concurrent and distributed programming*. Druhé vydání. Prentice-Hall, USA.

Per Brinch Hansen. 1972. *Structured multiprogramming*. Commun. ACM 15, 7, 574–578. Dostupné z: https://doi.org/10.1145/361454.361473

Per Brinch Hansen. 1972. *A comparison of two synchronizing concepts*. Acta Inf. 1, 3, 190–199. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/BF00288684

C. A. R. Hoare. 1974. *Monitors: an operating system structuring concept*. Commun. ACM 17, 10, 549–557. Dostupné z: https://doi.org/10.1145/355620.361161

Changelog

- 11.10.2024
  - úprava pseudokódu pokusů 2-4 dle přednášky,
  - prohozeny pokusy 3 a 4,
  - drobné úpravy formulací/pořadí odrážek,
  - překlepy,
  - prohlubující zdroje.